

จากการที่ประชาชนในกรุงเทพมหานครไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ในอัตราที่สูงกว่าการเลือกตั้งทุกระดับที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ซึ่งเป็นการเลือกตั้งในระดับชาติ หรือการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นด้วยกันก็ตาม นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองที่น่าสนใจ ควรแก่การศึกษาว่าอะไร เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้น และมีผลทำให้แบบแผนพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไร มีแบบแผนพฤติกรรมใดบ้างที่เหมือนกับแบบแผนพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยทั่วไป ทั้งที่เป็นการเลือกตั้งในประเทศไทยและการเลือกตั้งในต่างประเทศที่มีผู้สนใจทำการศึกษาวิจัยไว้ และมีประการใดบ้างที่แตกต่างไปจากแบบแผนพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครต่อไปในอนาคต จากผลการวิจัยได้ข้อสรุปในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกภาพ ชื่อเสียง นโยบายของผู้สมัคร ชื่อเสียง นโยบายของพรรคการเมือง ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการรณรงค์หาเสียงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และในประการสุดท้ายก็คือ แบบแผนพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร โดยจะได้นำเสนอเป็นลำดับไป รวมทั้งข้อเสนอแนะบางประการที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่น และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

โดยทั่วไป การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก จะพบว่า "บุคคลที่มีความนึกคิดหรือ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคน"¹

¹Lazarsfeld, The People's Choice : How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign, p. 69.

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้บุคคลมีพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งแตกต่างกันออกไป

ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ เป็นไปในทำนองเดียวกันกับหลักการดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งในที่นี้คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีส่วนในการกำหนดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งของประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ คือ

ประการแรก ความแตกต่างในด้านเพศ ปรากฏว่า เพศชายจะไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกของตัวเองมากกว่ามีแนวโน้มเลือกพรรคมากกว่าเลือกตัวบุคคล และในการเลือกพรรคนั้น เพศชายก็จะคำนึงถึงนโยบายของพรรคมากกว่าเพศหญิง มีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจมากกว่า ในขณะที่เพศหญิงมีโอกาสที่จะไปลงคะแนนเสียง เพราะถูกชักจูงหรือตามคนอื่นไปมากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงเพศชาย ส่วนความแตกต่างในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่า ทั้งเพศชายและหญิงไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราที่ใกล้เคียงกัน โดยเพศหญิงมีอัตราในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงขึ้นกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในครั้งก่อน ๆ

ประการที่สอง ในด้านอายุ ข้อมูลบ่งชี้ว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป จะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวและวัยกลางคน แต่มีแนวโน้มที่จะถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ง่ายกว่า ในการตัดสินใจเลือกตัวผู้สมัครนั้นก็จะคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค แต่สามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและแน่นอนกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

ประการที่สาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตัวเองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งมักจะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยการถูกระดม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อัตราการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้มีการศึกษาสูงน้อยกว่าอัตราการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่มีการศึกษาน้อย แต่ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจ และสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วแน่นอนกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย และมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคล โดยให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคมากกว่าประเด็นอื่น

ประการที่สี่ อาชีพซึ่งถือ เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากการวิจัย พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพ เป็นพนักงานเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักธุรกิจ รวมทั้ง พ่อค้า แม่ค้า ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ แต่ผู้ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้า มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยถูกชักจูงได้ง่ายกว่า มีความ เป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจน้อยกว่า และตัดสินใจได้ช้ากว่าผู้ประกอบอาชีพกลุ่มอื่น ๆ โดยมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง และมีความแน่นอนในการตัดสินใจสูงกว่าอาชีพอื่น

ประการสุดท้าย ในด้านรายได้ ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า ผู้ที่มีรายได้สูงจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำโดยมีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตัวเองมากกว่าตัวบุคคล มีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจ และตัดสินใจได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว และแน่นอนกว่าผู้มีรายได้ต่ำ

จากผลสรุปดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีอาชีพที่มั่นคง จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในอัตราที่ต่ำกว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำและมีอาชีพที่ไม่มั่นคง ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะ เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระดับชาติที่ผ่านมาในอดีต และสอดคล้องกับลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป ซึ่งพบว่า การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ไม่มีผลผลักดันให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นแต่อย่างใด¹

แต่สำหรับในด้านรายได้นั้น ปรากฏว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ แตกต่างไปจากการเลือกตั้งในระดับชาติที่มีนักวิชาการไทยหลายท่านสนใจและทำการศึกษาริวิจัยไว้ กล่าวคือ ผู้มีรายได้สูงไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2518² และผลการวิจัย

¹ มานะศรี ยงเจริญ, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยรามคำแหง", หน้า 81-82.

² ทิพาพร พิมพิสุทธิ และ อนุสรณ์ ลิ้มมณี, พฤติกรรมทางการเมือง, หน้า 176-177.

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศประชาธิปไตยตะวันตก ที่พบว่า "ยิ่งบุคคลมีรายได้สูง เขายิ่งรู้สึกว่าการกระทำทางการเมืองของแต่ละบุคคลมีส่วนกระทบถึงการเมืองทั้งหมด และพยายามที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น" ในทางตรงข้าม "บุคคลที่มีรายได้น้อย ความรู้สึกว่าคุณควรเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะยิ่งถูกจำกัดให้แคบลง จนถึงขั้นเมินเฉยต่อการเมืองในที่สุด"¹ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ น่าจะเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมเมืองใหญ่หรือสังคมเมืองหลวงที่ผู้มีการศึกษาค่ามีอาชีพที่ถือว่าไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม แต่กลับมีรายได้สูง ดังที่ปรากฏว่า รายได้ประชาชาติต่อคนของคนในกรุงเทพมหานครสูงกว่ารายได้โดยเฉลี่ยทั้งประเทศถึง 2.6 เท่า กล่าวคือ รายได้เฉลี่ยต่อคนในกรุงเทพมหานครสูงถึง 15,622 บาทต่อปี ในขณะที่ทั่วประเทศมีเพียง 6,054 บาทต่อปี (เป็นรายได้ประชาชาติต่อคนที่ทำการสำรวจ เมื่อปี พ.ศ.2522)²

ผลการศึกษาที่ได้จึงเป็นการพิสูจน์สมมุติฐานที่ว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกภาพ ชื่อเสียง นโยบายของผู้สมัคร ชื่อเสียง และนโยบายของพรรคการเมือง ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการรณรงค์หาเสียง กับแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

นอกจากสถานภาพหรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจะมีส่วนในการกำหนดการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลแล้ว ทัศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกภาพ ชื่อเสียง นโยบายของผู้สมัคร ชื่อเสียง และนโยบายของพรรคการเมือง ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการรณรงค์หาเสียง ยังมีส่วนทำให้การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนชาวกรุงเทพมหานครที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันออกไปอีกด้วย กล่าวคือ

¹Broom and Selznick, Sociology, a Text with Adapted Readings, p.526
อ้างในวิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา", การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตกรุงเทพมหานคร, วันที่ 4 เมษายน 2519", หน้า 16.

²สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร, กรุงเทพมหานคร 2527, หน้า 14.

ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ให้ความสำคัญกับ บุคลิกภาพ ชื่อเสียง นโยบายของผู้สมัคร มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราสูง มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความแน่นอน ในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครมากกว่าผู้ที่ให้ความสำคัญในประเด็นอื่น ๆ ในขณะที่ผู้ที่ให้ความสำคัญ การรณรงค์หาเสียง และลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจได้ง่ายกว่า

ส่วนผู้ที่ให้ความสำคัญกับชื่อเสียง และนโยบายของพรรคการเมือง ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดจนนโยบายของผู้สมัคร จะสามารถตัดสินใจได้ในเวลาอันรวดเร็วล่วงหน้าก่อนการเลือกตั้งเป็นเวลานานกว่าที่ผู้ที่ให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพ ชื่อเสียงของผู้สมัคร รวมทั้ง การรณรงค์หาเสียง ซึ่งมีแนวโน้มส่วนใหญ่ที่จะตัดสินใจในวันเลือกตั้ง

เมื่อนำคุณสมบัติของผู้สมัครทั้งหมดมาพิจารณาประกอบกับทัศนคติของผู้เลือกตั้งที่มีต่อ ลักษณะดังกล่าวของผู้สมัครและพรรคการเมือง จะพบว่า ผู้สมัครแต่ละคนจะไม่มีคุณลักษณะใดที่แตกต่าง จากกันมากนักไม่ว่าจะเป็นในด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการบริหารงาน และนโยบาย ดังที่ได้กล่าวอ้างไว้ในบทที่ 3 จึงทำให้ผู้เลือกตั้งนำลักษณะเหล่านั้นมา เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจโดยเปรียบเทียบกันได้ยาก แต่มีลักษณะประการหนึ่งของผู้สมัครคนหนึ่ง คือ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ที่โดดเด่นกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ นั่นก็คือ ชื่อเสียงและที่สำคัญคือ บุคลิกภาพของผู้มีคุณธรรม ในสายตาประชาชน เป็นผู้เคร่งครัดในการถือศีล ดูเหมือนว่าจะตัดแล้วซึ่งกิเลสทั้งปวง มีลักษณะ เป็นคนซื่อตรง ตามลักษณะที่มักจะถูกเรียกว่า "ใจซื่อ มือสะอาด" ประกอบกับประชาชนมีความ เบื่อหน่ายในการกระทำของพรรคการเมือง และนักการเมือง¹ ในขณะนั้น จึงได้นำเอาลักษณะเด่น ประการนี้มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ เลือกตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการ สสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้ทำล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 10 วัน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ประชาชนจะนำไปใช้ในการเลือกตั้ง โดยพบว่า²

¹ มติชน, วันที่ 13 พฤศจิกายน 2528, หน้า 4.

² มติชน, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2528, หน้า 16.

- ร้อยละ 36.7 ให้ความสำคัญต่อหัวหน้าหรือตัวผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
- ร้อยละ 15.1 พิจารณาตัวหัวหน้าและลูกทีมประกอบกัน
- ร้อยละ 15.0 ให้ความสำคัญต่อชื่อเสียงของพรรคหรือกลุ่มที่ผู้สมัครสังกัด
- ร้อยละ 15.8 ให้ความสำคัญต่อนโยบายของพรรคหรือกลุ่ม
- ร้อยละ 17.4 ปรากฏว่าไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

ดังนั้น เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความสำคัญกับตัวผู้สมัครผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมากกว่าประเด็นอื่น ๆ บุคลิกภาพของผู้สมัครดังได้กล่าวแล้ว จึงได้ถูกนำมาพิจารณามากกว่าลักษณะประการอื่นจนเป็นที่กล่าวกันในกลุ่มคนทั่วไปว่า การเลือกตั้งที่ประชาชนให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพของผู้สมัคร เช่นนี้ เป็นไปตามสมัยนิยม หรือเข้าลักษณะของ "สมัครฟีเวอร์"¹ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี พ.ศ.2522 จากข้อมูลข้างต้นบ่งชี้ว่า ทศนคติของผู้เลือกตั้งที่มีต่อลักษณะสำคัญดังกล่าวของผู้สมัครและพรรคการเมือง โดยให้ความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันนั้นทำให้ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแสดงพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันไป โดยประเด็นที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความสำคัญมากที่สุดคือ บุคลิกภาพ ชื่อเสียง และนโยบายของผู้สมัคร ซึ่งสอดคล้องกับการเลือกตั้งทั่วไปในระดับชาติ ที่ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่จะพิจารณาถึงความมีชื่อเสียงและความสามารถของผู้สมัคร ความมีชื่อเสียงของพรรค มากกว่าประเด็นนโยบาย

ผลการศึกษาวิจัยที่ได้จึง เป็นการพิสูจน์สมมุติฐานที่ว่า ทศนคติหรือความรู้สึกที่มีต่อบุคลิกภาพ ชื่อเสียง นโยบายของผู้สมัคร ชื่อเสียงและนโยบายของพรรคการเมือง ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และการรณรงค์หาเสียงมีความสัมพันธ์กับแบบแผนพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้น ซึ่ง เป็นการพิสูจน์สมมุติฐานที่กำหนดไว้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สองประการด้วยกัน เพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจและประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งต่อไป ผู้เขียนใคร่ขอสรุปประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งไว้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

¹ มติชน, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2528, หน้า 3-4.

ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผลการวิจัยบ่งชี้ว่า กลุ่มผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราสูงสุด คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ลงมา ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้า พนักงานเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักธุรกิจ มีระดับรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 6,001 บาทขึ้นไป สำหรับความแตกต่างในด้านเพศนั้น ปรากฏว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราที่ไม่แตกต่างกัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การเลือกตั้งครั้งนี้ จำนวนเพศหญิงที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าการเลือกตั้งทุกราวที่ผ่านมาในเขตกรุงเทพมหานคร

ในส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงตัวบุคคลหรือพรรคการเมืองนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่ตัดสินใจเลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงพรรคและนโยบายของพรรคส่วนใหญ่ คือ เพศชาย อายุระหว่าง 26-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ ตำรวจ นักศึกษา ครูและอาจารย์ มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 6,001 บาทขึ้นไป ส่วนผู้ที่ตัดสินใจเลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเป็นประเด็นสำคัญ คือ เพศหญิง อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป มีการศึกษาดำกว่า ป.4 ลงมา ประกอบอาชีพเป็นแม่ค้า แม่บ้าน คนงานกรรมกร และรับจ้างทั่วไป มีระดับรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาทลงมา

สำหรับระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจนั้น กลุ่มผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่สามารถตัดสินใจเลือกผู้สมัครได้รวดเร็วก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้ง เป็นระยะเวลาานพอสมควร คือ เพศชาย อายุ 31 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ ตำรวจ นักศึกษา ครูและอาจารย์ มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 3,001 บาทขึ้นไป ส่วนกลุ่มผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ทำการตัดสินใจในวันเลือกตั้งหรือก่อนหน้าวันเลือกตั้งเพียงเล็กน้อยส่วนใหญ่คือ เพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-25 ปี มีการศึกษาดำกว่า ป.4 ลงมา ประกอบอาชีพเป็น แม่บ้าน คนงานกรรมกร และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาทลงมา

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ลักษณะของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนลักษณะสำคัญของผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่จะได้กล่าวถึงในลำดับต่อไป

ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยทั่วไปการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่ผ่านมา ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรของประชาชนในกรุงเทพมหานคร มักจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีฐานะด้านการเงินดี เป็นคนร่ำรวย สังกัดพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง ทุ่มเทเงินทองเป็นจำนวนมากในการรณรงค์หาเสียง แต่สำหรับผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งในครั้ง นี้คือ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง มีลักษณะส่วนใหญ่ที่แตกต่างไปจากผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งในอดีต กล่าวคือ ไม่ได้เป็นคนร่ำรวยเงินทองที่ใช้ในการหาเสียงมีเพียงเล็กน้อย วิธีการหาเสียง จึงเป็นไปในลักษณะตามมีตามเกิด ทำให้เกิดรูปแบบของการรณรงค์หาเสียงที่แตกต่างไปจาก รูปแบบเดิมที่นิยมใช้กันอยู่ แต่ก็ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก และที่สำคัญคือ ได้รับความสงสารเห็นใจจากประชาชนในฐานะผู้สมัครที่ยากจน แต่มีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะเข้าไปบริหารกรุงเทพมหานครเพื่อประโยชน์สุขของชาวกรุงเทพฯ จึงได้พลังจากมวลชนเป็นฐานกำลังสนับสนุนที่สำคัญ ซึ่งในอดีตไม่เคยปรากฏว่าจะมีผู้แทนราษฎรคนใดได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปมากมายเท่าครั้งนี้ นอกจากลักษณะดังกล่าวแล้ว บุคลิกภาพของ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ในฐานะเป็นผู้มีคุณธรรมสูง มีความซื่อสัตย์สุจริตนับ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จูงใจให้ได้รับการเลือกตั้ง ด้วยคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างท่วมท้น ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีผู้สมัครคนใดเคยได้รับมาก่อน แต่เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ทำการศึกษาให้ชัดเจนในรายละเอียดของบุคลิกภาพของผู้สมัครว่า บุคลิกภาพเช่นไร ที่ผู้ไปเลือกตั้งให้ความสำคัญจน เป็นสิ่งจูงใจให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และมุ่งหวังที่จะให้ผู้สมัครที่ตนชื่นชอบในบุคลิกลักษณะ เช่นนั้นเข้าไป เป็นผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ในการศึกษาพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งต่อไป จึงน่าที่จะได้รับการศึกษา โดยละเอียดเกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้สมัครที่ได้รับความนิยมจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

จากการเลือกตั้งในครั้งนี้นี้จึงสรุปได้ว่า บุคลิกภาพที่จูงใจ วิธีการรณรงค์หาเสียง ตลอดจนความตั้งใจจริงของผู้สมัครที่แสดงให้เห็นให้ประจักษ์ว่า สามารถที่จะรับผิดชอบต่อปัญหาของปวงชน ล้วน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้สมัครประสบความสำเร็จสามารถเอาชนะคู่แข่งคนอื่น ๆ ได้ ในขณะที่ผู้สมัครคนอื่นยังคงมีลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยทั่วไปที่ไม่แตกต่างจากในอดีตแต่อย่างใด

แบบแผนพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

แบบแผนพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ สรุปได้เป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

ประการแรก คนกรุงเทพมหานครไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตัวเอง ที่ต้องการจะผลักดันให้ผู้สมัครที่ตนนิยมชมชอบ เข้าไปบริหารกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดง ถึงความรู้สึกของการมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) มากขึ้น ซึ่งแตกต่าง ไปจากการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในระดับชาติโดยทั่วไป ที่ประชาชนจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้วยความสำนึกของตัวเองว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี มิใช่เป็นการเลือกรัฐบาล การไปเลือกตั้ง จึงไม่ใช่เป็น เรื่องที่เกิดจากความรู้สึกว่าตนเองมีอิทธิพลมีอำนาจหรือมีประสิทธิภาพทางการเมือง ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวรัฐบาลหรือนโยบายของรัฐบาลแต่อย่างใด¹ แต่เมื่อ พิจารณาว่าประเด็นที่ผู้เลือกตั้งนำมาประกอบการตัดสินใจเลือกผู้สมัครคือ บุคลิกภาพ และชื่อเสียง ของผู้สมัครและกลุ่มคนที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุด คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ อยู่ในช่วงวัยสูงอายุ มีอาชีพที่ไม่มั่นคง ซึ่งส่วนใหญ่จะทำการตัดสินใจในวันเลือกตั้ง โอกาสที่จะ ถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงย่อมเป็นไปได้โดยง่าย ดังผลการศึกษาของ สุจิต บุญขงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่พบว่า การที่บุคคลมีข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้นจะทำให้บุคคลมีการประเมินคุณค่า และกำหนดข้อตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงขึ้น เช่น ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง บุคคลที่ตัดสินใจว่าจะลงคะแนนเสียงผู้ใดในระยะใกล้ ๆ กับวันเลือกตั้ง มักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัคร หรือนโยบายต่าง ๆ น้อยกว่าผู้ที่ได้กำหนดข้อตัดสินใจของตนไว้ล่วงหน้า² ดังนั้น เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัดสินใจเลือกผู้สมัครใกล้วันเลือกตั้ง ข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับ ผู้สมัครย่อมมีน้อย และมีแนวโน้มที่จะถูกชักจูงได้ง่าย ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงน่าจะเป็นแบบถูกระดม (mobilized participation) มากกว่าด้วยความสำนึกของตนเอง แต่จาก ผลการวิจัยที่ได้ ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ตอบว่า ตนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความ สำนึกของตัวเอง โดยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยอมรับว่า ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการชักชวน ของผู้อื่น ดังนั้น การที่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่ต้องการผลักดันให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เข้าไป บริหารงานจึงอาจจะไม่ใช่ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองตามหลักการที่น่าจะเป็น แต่อาจ

¹ สุจิต บุญขงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ คนไทย, หน้า 242.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 96.

จะเป็นเพราะความนิยมในช่วงสมัยหนึ่งก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ความนิยมในบุคลิกภาพของผู้สมัคร เช่น เดียวกันกับสมัยการเลือกตั้งทั่วไปผู้แทนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. 2522 ที่นายสมัคร สุนทรเวช ได้รับคะแนนความนิยมท่วมท้นจากประชาชน จนสามารถเอาชนะพรรคคู่แข่งชั้นพรรคอื่นจนได้ที่นั่งในกรุงเทพมหานครเกือบหมดทุกเขต ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 คะแนนความนิยมดังกล่าวก็ได้ลดลง จนกระทั่งการเลือกตั้งซ่อมผู้แทนราษฎร ในปี พ.ศ. 2528 พรรคประชากรไทยต้องพ่ายแพ้แก่พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้สามารถอธิบายด้วยทฤษฎีระบบได้ว่า "ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย" (short-term forces) อันได้แก่ ความสนใจในตัวผู้สมัคร นโยบายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น ซึ่งจะผันแปรไปในแต่ละช่วงสมัยการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้วทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงชอบพรรคหนึ่งมากกว่าอีกพรรคหนึ่ง ทำให้ผลการเลือกตั้ง เบี่ยงเบนไปจากสภาวะสมดุลตามปกติ แต่เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็จะกลับคืนสู่สภาวะสมดุลตามปกติโดยนัยเดียวกันนี้เรื่อยไป¹ ดังเช่น ความนิยมในตัวนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย เป็นต้น

ดังนั้น จึงยังมีอาจที่จะสรุป เป็นข้ออธิบายทั่วไป (generalization) ได้อย่างถูกต้อง และชัดเจนว่า คนกรุงเทพมหานครไปเลือกตั้งด้วยความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง จนกว่าจะได้มีการทดสอบพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนกรุงเทพมหานคร แล้วได้ผลออกมาตรงกันทุกครั้งเสียก่อน

ประการที่สอง ประชาชนชาวกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มในการตัดสินใจ เปลี่ยนไปจากเดิมจากที่เคยเลือกโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคล กลายเป็นการเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค ซึ่งเป็นแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยโดยทั่วไปในการเลือกตั้งระดับชาติ ที่มีผู้สนใจทำการศึกษาไว้หลายครั้งด้วยกัน การที่แบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนในกรุงเทพมหานครในครั้งนี้อย่างที่เปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามาจากเหตุผลหลายประการประกอบกันคือ

¹Cummings, Congress-men and Electorate : Elections for the United States House and President 1920-1964; และ Campbell, et.al., Elections and the Political Order ch.7. อ้างใน สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 34-35.

1. การเลือกตั้งครั้งนี้ผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาดำ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง ดังเช่น แผลงการณ์ของกลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ที่สนับสนุน พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นผู้สมัครที่ได้สังกัดพรรคการเมืองอย่างเต็มที่ โดยให้เหตุผลสำคัญว่า¹

1.1 ต้องการแสดงพลังให้เห็นว่า ต่อไปผู้ใช้แรงงานจะต้องเป็นผู้กำหนดพรรคการเมือง มิใช่พรรคการเมืองกำหนดผู้ใช้แรงงาน ผู้ใช้แรงงานจะไม่ยึดติดพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่งอีกต่อไป ใครทำประโยชน์ให้กับขบวนการสหภาพแรงงานก็จะสนับสนุนพรรคการเมืองนั้น เหตุผลข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้แรงงานมองที่ตัวบุคคลว่าสามารถทำประโยชน์ให้กับตนได้มากน้อยแค่ไหน เช่นเดียวกับ ผู้มีการศึกษาดำที่อาศัยอยู่ในชนบท พิจารณาเลือกผู้แทนราษฎร โดยมองว่าผู้แทนฯ เหล่านั้นจะทำประโยชน์ให้กับตนมากน้อยเพียงใด

1.2 ต้องการให้คนตีมีฝีมือที่ปราศจากมลทิน มีความบริสุทธิ์และกล้าหาญเข้าแก้ปัญหาของคนกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการโกงกินคอร์รัปชัน ในเหตุผลข้อนี้ ปรากฏว่า พล.ต.จำลอง ศรีเมือง มีคุณลักษณะเด่นของผู้มีคุณธรรมสูงกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ ในขณะที่ผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองบางคน เคยต้องคดีทุจริตมัวหมอง เกี่ยวกับการคอร์รัปชัน

1.3 ต้องการสนับสนุนคนจนที่ไม่มีเงินล้าน เข้าบริหารกรุงเทพมหานคร ซึ่งต้องการจะสร้างประวัติศาสตร์ว่า คนไทยไม่มีเงินนับร้อยล้านก็สามารถได้รับการเลือกตั้ง เพราะแต่เดิมนั้นประชาชนจะเลือกแต่คนที่ร่ำรวยและหุ่เงินมา เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่บุคคลที่พรรคการเมืองพิจารณาส่งเข้าแข่งขันสมัครรับเลือกตั้งคงเป็นไปในรูปแบบเดิม คือ เป็นผู้มีฐานะดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับความสำคัญทางการเมืองของคนที่อยู่ในชนชั้นเดียวกัน ซึ่งมักจะแสดงออกมาในลักษณะที่เหมือนกันดังข้อสรุปของ Lazarsfeld ดังได้กล่าวถึงในบทที่ 2 แล้วนั้น ผู้มีการศึกษาดำ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมต่ำจึงมีแนวโน้ม เลือกโดยคำนึงถึงผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมือง

¹ มติชน, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2528, หน้า 16.

2. พรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ไม่ได้ส่งผู้สมัครเข้ารับการแข่งขัน ต่างให้การสนับสนุน พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นพรรคการเมือง พรรคเดียวที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในอัตราสูงกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็น ในรูปของการสนับสนุนด้านเงินทอง หรือการรณรงค์หาเสียงในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อหวังผล ในทางการเมือง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเดือนเมษายน พ.ศ.2530 (การยุบ สภาผู้แทนราษฎร เพิ่งจะกระทำเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2529 ซึ่งมีผลให้การเลือกตั้งทั่วไป ต้องจัดให้มีขึ้นภายใน 90 วัน โดยกำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529) ซึ่งพรรค การเมืองต่าง ๆ ไม่ต้องการให้พรรคการเมือง ไม่ว่าจะ เป็นพรรคประชาธิปัตย์ หรือพรรค ประชากรไทย ซึ่งส่งผู้สมัครเข้ารับการแข่งขันได้กรุงเทพมหานครเป็นฐานกำลังในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อไป ด้วยเหตุนี้ จำนวนผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในครั้ง นี้ จึงมากเป็นประวัติการณ์ และจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเพิ่มขึ้นนี้ก็จะ เลือกโดยคำนึงถึงบุคคลมากกว่าพรรค¹

3. จากเหตุผลที่นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้ให้ข้อสรุปว่า ทหารมีเจตนามิให้พรรค การเมืองได้เติบโตทั้งนี้ เพราะหากพรรคการเมืองเติบโตย่อมหมายถึงบทบาทที่ลดลงของทหาร ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อกองทัพได้ในอนาคต เพราะการเมืองไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันนับ 54 ปี ตั้งแต่ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทหารมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองตลอดมา² ดังนั้นเมื่อคะแนน เสียงของพรรคประชาธิปัตย์ (กองทัพภาคใต้ทำการวิเคราะห์และสรุปว่า พรรคประชาธิปัตย์มัก จะแสดงบทบาทและทำที่เป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายทหารอยู่เสมอ) ทำท่าว่าจะ เป็นอุปสรรคต่อ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง รายการกองทัพกพบประชาชนจึงกล่าวโจมตีต่อพรรคการเมืองอย่างรุนแรง โดยเน้นว่า ขณะที่กองทัพกพบเป็นความหวังและเป็นที่พักของประชาชนเสมอมา พรรคการเมือง กลับจัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์เฉพาะตน

¹ มติชนสุดสัปดาห์, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2528, หน้า 12-13.

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "อนาคตการเมืองไทยกับบทบาท ของทหาร" ใน การเมือง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523), หน้า 183-189. และ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ฉบับพิเศษ, "50 ปีของการเลือกตั้ง", หน้า 85-98.

สารของผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบกถึงครอบครัวทหาร "ซีแનેะ" การเลือกตั้งเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นผลดีต่อ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง มากกว่า ผู้สมัครในนามพรรค ดังนั้นคะแนนของทหารส่วนใหญ่จึงเทให้กับ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง จากผลของการวิจัยปรากฏว่า ทหารถึงร้อยละ 80 ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะลงคะแนนให้กับ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ถึงแม้คะแนนเสียงจากทหารจะเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับขนาดอันกว้างใหญ่ของกรุงเทพมหานคร และมีใช้เป็นคะแนนที่ชี้ขาดแต่ก็ถือว่าเป็นคะแนนที่แน่นอน¹ และทำให้ประชาชนมีความมั่นใจว่า พล.ต.จำลอง ศรีเมือง จะสามารถบริหารกรุงเทพมหานครโดยประสานกับฝ่ายทหารได้อย่างราบรื่นมากกว่าผู้สมัครคนอื่นอย่างแน่นอน

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้เลือกตั้งส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค สำหรับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ก็เป็นการยืนยันว่า ประชาชนส่วนใหญ่เลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค กล่าวคือ ผู้ตอบร้อยละ 40 ระบุว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรสังกัดพรรคการเมือง ในขณะที่ผู้ตอบถึงร้อยละ 60 ตอบว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง โดยมีเหตุผลที่สำคัญคือ เป็นการจำกัดคนที่มีความสามารถแต่ไม่สามารถสังกัดพรรคการเมืองได้ แสดงให้เห็นว่ามีผู้สมัครเป็นจำนวนไม่น้อยที่ประชาชนเห็นว่ามีความสามารถ แต่ไม่ได้รับการเลือกสรรให้เข้ารับการเลือกตั้งในนามพรรค จึงเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองที่จะต้องสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการเข้าแข่งขันเลือกตั้งเพื่อให้ได้รับชัยชนะ ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกโดยคำนึงถึงบุคคลมากกว่าพรรคนี้ จะแตกต่างไปจากแบบแผนการเลือกตั้งของประเทศตะวันตกที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนิยมที่จะเลือกเป็นพรรคและให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองมากที่สุด

ประการที่สาม คนกรุงเทพมหานครไปเลือกตั้งครั้งนี้โดยให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพ ชื่อเสียงและนโยบายของผู้สมัครเป็นสำคัญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ บุคลิกภาพ ชื่อเสียงของผู้สมัครเป็นแรงจูงใจสำคัญให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเพิ่มมากขึ้น และทุ่มคะแนนให้กับผู้สมัคร คือ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ถึง 480,233 คะแนน ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์เลือกตั้งของเมืองไทย นับเป็นการความแปลกใหม่ของการเลือกตั้ง ซึ่งแต่เดิมการเลือกตั้งในระดับชาติ

¹ มติชนสุดสัปดาห์, วันที่ 24 พฤศจิกายน 2528, หน้า 13-14.

ผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ในเขตเมืองจะไปด้วยความสำคัญว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี มีความสำคัญเพียงว่าไปเลือกตั้ง เพื่อให้หมดหน้าที่ของตน และผู้เลือกตั้งในชนบทก็จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการถูกระดมมากกว่า ดังนั้น "หัวคะแนน" จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเลือกตั้งในชนบท โดยผู้เลือกตั้งไม่คำนึงถึงผลของการเลือกตั้งแต่อย่างใด ว่าใครจะได้รับเลือกตั้ง และมีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไปหรือไม่อย่างไร แต่สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้ ผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 70 ให้ความสนใจต่อผลของการเลือกตั้งซึ่งเข้าใจได้ว่าผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งต้องการจะผลักดันให้บุคคลที่ตนชื่นชอบ เข้าไปบริหารงานของกรุงเทพมหานคร

นอกจากบุคลิกภาพ และชื่อเสียงของผู้สมัครแล้ว ลักษณะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ก็เป็นเหตุผลสำคัญที่ประชาชนผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ความสำคัญไม่น้อย โดยผู้ตอบถึงร้อยละ 93 ระบุว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งก็สอดคล้องกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และความสนใจต่อผลของการเลือกตั้ง ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งส่วนใหญ่สามารถที่จะตัดสินใจได้ล่วงหน้าว่าจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ใครได้แต่เนิ่น ๆ ยกเว้นพวกที่มีการศึกษาดำ และขาดข่าวสารทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การเลือกตั้งสามารถเป็นกลไกที่สำคัญ ที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยง สะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาลตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงควรที่จะได้มีการปลูกฝังทัศนคติที่ดี ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้กับประชาชนตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น เพราะต่างก็ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่น เป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยระดับชาติ ดังนั้น หากประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราสูงด้วยความสำคัญที่ถูกต้องย่อมส่งผลให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามครรลองของประชาธิปไตยที่แท้จริงด้วย

แนวทางในการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง นับตั้งแต่การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอาจดำเนินการได้โดยกระทำอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความสำคัญ 2 ประการด้วยกันที่จะช่วยพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย และจงใจการ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ

1. การพัฒนาสถาบันการเมืองในระดับท้องถิ่น
2. การให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

1. การพัฒนาสถาบันการเมืองในระดับท้องถิ่น

การพัฒนาสถาบันทางการเมืองให้มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความมีเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมืองในที่สุด จากสภาพการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาปรากฏว่า มีความวุ่นวายและขาดความต่อเนื่อง รัฐบาลขาดความมีเสถียรภาพ ซึ่งนำไปสู่การปฏิวัติรัฐประหารในที่สุด นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประเทศไทยยังขาดสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพที่จะสร้างความศรัทธาให้กับประชาชน ขณะเดียวกันสถาบันทางการเมืองยังไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ดังนั้น จึงควรที่จะได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามแนวทางต่อไปนี้คือ

1. การพัฒนาสถาบันพรรคการเมือง โดยการกำหนดให้ผู้บริหารระดับท้องถิ่นต้องสังกัดพรรคการเมือง เพราะท้องถิ่น คือ รากฐานของระดับชาติ หากผู้บริหารท้องถิ่นไม่สังกัดพรรคการเมือง เพราะสังกัดแล้วไม่อิสระ ก็น่าจะไม่มีสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับการเมืองระดับชาติที่กำหนดให้ผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและไม่เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง ประชาชนก็จะยังคงเลือกผู้สมัครโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรคนโยบายของพรรคการเมืองก็ จะไม่มีความหมายรัฐบาลจะมีลักษณะ เป็นรัฐบาลผสม เรื่อยไป ทำให้รัฐบาลขาดความมีเสถียรภาพ และเป็นข้ออ้างให้ทหารเข้ามาทำการปฏิวัติ รัฐประหาร เช่นที่ผ่านมาในอดีต ฉะนั้นในทางตรงข้าม ควรจะได้สนับสนุนให้พรรคการเมืองพยายามลงไปเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องคำนึงถึงนโยบายของพรรคในระดับชาติ และในระดับท้องถิ่นประกอบกัน อันจะเป็นผลดีต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการประสานนโยบายในระดับต่าง ๆ และทำให้ประชาชนสามารถพิจารณาถึง "ความสามารถ" ในการทำงานของพรรคนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน อันจะเป็นผลให้เขาเลือกหรือไม่เลือกพรรคนั้น ๆ อีกต่อไป

นอกจากนี้ยังจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนที่มีความคิดเห็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่คล้าย ๆ กัน และเมื่อพรรคการเมืองนั้นสามารถเข้าไปเป็นผู้บริหารในระดับท้องถิ่นหรือสามารถจัดตั้งเป็นรัฐบาลสำหรับการเมืองระดับชาติได้ก็จะนำความคิดเห็นดังกล่าวไปกำหนด เป็นนโยบายในการบริหารท้องถิ่นหรือบริหารประเทศแล้วแต่กรณี ขณะเดียวกัน ถ้าพรรคการเมืองนั้น ๆ ไม่สามารถเข้าไปเป็นผู้บริหาร

ระดับท้องถิ่นหรือไม่สามารถจัดตั้ง เป็นรัฐบาลได้ก็จะทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชน และพยายามใช้สิทธิพลต่อผู้บริหารท้องถิ่น หรือต่อรัฐบาล เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นหรือรัฐบาลนั้น ๆ ยอมรับนโยบายของพรรคคนไปปฏิบัติ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง พรรคการเมืองจึง ถือเป็นสถาบันหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อใดที่ประชาชนในท้องถิ่น เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง ตัดสินใจลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง โดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคล และประเด็นที่นำมาเป็นข้อพิจารณา คือ นโยบายของพรรคการเมืองมากกว่าประเด็นปัญหาอื่น การเมืองระดับชาติก็จะได้รับการพัฒนาและเป็นไปในทำนองเดียวกับการเมืองในประเทศประชาธิปไตย (เสรีนิยม) ทั่วไป ที่จะมีการต่อสู้แข่งขันเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐของพรรคการเมืองต่าง ๆ และสิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปก็คือ การพัฒนาสถาบันพรรคการเมืองให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างวินัยพรรค เพื่อใช้ลงโทษสมาชิกที่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมและนำความเสื่อมเสียมาสู่พรรคการเมือง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนขาดความศรัทธาและเชื่อมั่นในพรรค นอกจากนี้ ก็อาจที่จะพัฒนาพรรคการเมืองด้วยการสร้างฐานรองรับจากประชาชน เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนจนมีพลังแข็งแกร่งและกลายเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่แตกแยกหรือสลายตัวไปเมื่อผู้นำพรรคหมดอำนาจ และในประการสุดท้ายที่ควรจะต้องดำเนินการ ก็คือ ลดจำนวนพรรคการเมือง เพราะการมีพรรคการเมืองเป็นจำนวนมากนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง

การพัฒนาสถาบันพรรคการเมืองให้มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคงจะเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่ความมีเสถียรภาพทางการเมือง และทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการปกครอง มีความเชื่อมั่นว่าการปกครองที่เป็นอยู่สามารถแก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้ และขณะเดียวกัน ก็也将เห็นความสำคัญของพรรคการเมือง และเห็นว่าการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของตนไม่สูญเปล่า ซึ่งน่าจะส่งผลให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้น

2. ผู้มีอำนาจทางการเมือง คือ สถาบันทหารจะต้องแสดงออกอย่างชัดเจน ว่ามีความจริงใจและพร้อมที่จะสนับสนุนให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การแก้ไขปัญหของประเทศชาติจะกระทำโดยวิถีทางรัฐสภาไม่ใช่วิธีการปฏิวัติรัฐประหาร ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาปรากฏว่า มีการปฏิวัติรัฐประหารอยู่เสมอ ทำให้ประชาชนขาดการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคือทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะมองเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลือกตั้ง

ไปไม่นานก็มีการปฏิวัติ รัฐประหาร และต้องทำการเลือกตั้งใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศย่อมได้รับผลกระทบนั้น ๆ ด้วย

2. การให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

การให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองแก่ประชาชนนับตั้งแต่เยาว์วัย โดยอาศัยองค์กรที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนที่สุด โดยเริ่มจาก ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มผลประโยชน์ และสื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือของรัฐในการถ่ายทอดข่าวสารการเมืองให้ประชาชน การปลูกฝังนิสัยในการรักประชาธิปไตยนี้ แม้จะต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน แต่เพื่อความ เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ของประเทศในอนาคต ก็ควรจะได้มีการริเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้

1. ครอบครัว ครอบครัว เป็นองค์กรแรกที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความคิด

ความเชื่อ ค่านิยมทางการเมือง ตลอดจนข่าวสารการเมืองให้แก่บุคคล ครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล คนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันจะมีความคิดเห็นทางการเมืองที่คล้ายๆ กัน ดังนั้น การประพฤติตนของบิดามารดาและการจัดระเบียบในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสมขึ้น เป็นความเชื่อ ค่านิยม จะเห็นได้ว่าถ้าบิดามารดามีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย ก็จะมีผลให้บุตรได้รับการเรียนรู้และมีแนวโน้มว่าจะมีบุคลิกภาพที่เป็นประชาธิปไตย สิ่งที่เด็กสะสมไว้ในวัยเด็กจะเป็นประโยชน์ต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่ สามารถที่จะนำมาพิจารณาวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดถูกหรือผิด สิ่งใดจะเป็นประโยชน์กับตนและประเทศชาติตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. โรงเรียน โรงเรียน เป็นองค์กรที่มีอิทธิพลในการถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ

และทัศนคติให้แก่เด็กเรียนรองลงมาจากครอบครัว ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ความคิดของครูไปยังนักเรียน เป็นสิ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อค่านิยมความเชื่อและทัศนคติของนักเรียน ถ้าการประพฤติปฏิบัติระหว่างครูกับนักเรียนมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ก็จะมีผลให้นักเรียนนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การปลูกฝังค่านิยมแบบประชาธิปไตยให้แก่เด็กเรียนจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ในรูปของการประพฤติปฏิบัติและที่สำคัญคือ ควรจะมีการสอดแทรกแนวความคิดของประชาธิปไตยไว้ในหลักสูตรการศึกษา ซึ่งกระทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การที่นักเรียนได้รับการปลูกฝังให้ยึดมั่นในค่านิยมแบบประชาธิปไตยในระยะเวลาด

อันยาวนานพอสมควร จึงมีผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่ดีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และนำไปสู่การมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยในที่สุด

3. กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันจะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะป้องกันและรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยซึ่งจะก่อให้เกิดพลังทางการเมือง โดยประชาชนที่มารวมกันเข้าเป็นกลุ่มผลประโยชน์นี้ต่างก็พยายามที่จะใช้พลังทางการเมืองที่ตนมีอยู่ก่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มของตนโดยการผลักดันหรือมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินไปตามแนวทางที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มตน กลุ่มผลประโยชน์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น กลุ่มกรรมกร กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มนิสิตนักศึกษา เป็นต้น การสร้างให้กลุ่มพลังทางการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์มีความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงมีความจำเป็น เพราะเป็นการสร้างให้กลุ่มเหล่านี้สามารถดำเนินการต่อสู้ในแนวทางของประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งถ้าได้มีการกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้ว เชื่อได้ว่าจะสามารถพัฒนาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยให้บรรลุอุดมการณ์ของประชาธิปไตยได้

4. สื่อมวลชน ปัจจุบันสื่อมวลชนได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนอย่างแท้จริงโดยเฉพาะในสังคมเมืองใหญ่ ที่มีความก้าวหน้าพัฒนาในวิทยาการสมัยใหม่ระดับสูง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ชี้ให้เห็นอุดมการณ์ของประชาธิปไตย และข้อคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์เพื่อจรรโลงระบอบประชาธิปไตย และสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ในปัจจุบันสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ดังผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่เกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ทราบเรื่องการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร¹ ปรากฏว่า

- ประชาชนทราบเรื่องการเลือกตั้ง จากโทรทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 48.2)
- อันดับ 2 ทราบจากป้ายโฆษณาของผู้สมัครเอง (ร้อยละ 36.8)
- อันดับ 3 ทราบจากวิทยุ (ร้อยละ 32.0)
- อันดับ 4 ทราบจากหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 20.1)
- อันดับ 5 ทราบจากเจ้าหน้าที่และประกาศของทางราชการ (ร้อยละ 17.5)

¹ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2528, หน้า 40.

ดังนั้น ในการเลือกตั้งครั้งนี้ การที่รัฐบาลได้ริเริ่มให้ผู้สมัครทั้ง 10 คน ได้มีการแถลงนโยบายของตน ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง เป็นเวลา 3 วัน ตั้งแต่เวลา 18.30 น. จนถึง 20.00 น. จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ โทรทัศน์ ซึ่งถือเป็นสื่อมวลชนที่ดีที่สุดในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารทั้งหมด คือ ให้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน ทำให้ประชาชนได้พิจารณาพร้อมกันไปทั้งนโยบาย และบุคลิกลักษณะของผู้สมัคร ซึ่งนับ เป็นสื่อมวลชนที่ประเทศประชาธิปไตยตะวันตกส่วนใหญ่นิยมใช้เป็น เครื่องมือในการรณรงค์หาเสียงกันมาก แต่สำหรับประเทศไทยถึงแม้จะได้นำมาใช้เป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนี้ แต่ก็นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ เลือกผู้สมัครของประชาชนที่ได้รับชมรายการดังกล่าว จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง นั้น เหตุผลสำคัญที่มีผู้ระบุนมากที่สุดคือ เปลี่ยนแปลงการตัดสินใจเนื่องจากผู้สมัคร เพื่อนฝูง ญาติมิตรร้องขอถึงร้อยละ 44 ในขณะที่ผู้ตอบร้อยละ 28 ระบุว่าเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจหลังจากได้ฟังการแถลงนโยบายของผู้สมัครทางโทรทัศน์ เป็นเหตุผลสำคัญรองลงมา ด้วยความสำคัญของสื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ ดังได้กล่าวแล้ว รัฐบาลจึงควรที่จะเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองพรรคต่าง ๆ ได้แถลงนโยบายของตนทางโทรทัศน์ต่อประชาชนก่อนที่จะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 นี้ ซึ่งจะสามารถถ่ายทอดนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ยกเว้นท้องถิ่นใดที่ไฟฟ้ายังไม่เข้าไม่ถึง ซึ่งนับวันก็จะยิ่งน้อยลงตามความพัฒนาก้าวหน้าขึ้นของประเทศ สื่อมวลชนประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นวิทยุ หนังสือพิมพ์ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ของทางราชการก็จะทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวสารการเมืองต่าง ๆ อันเป็นการสนับสนุนประชาธิปไตยไปสู่ประชาชน เป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว

หากการดำเนินการดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดได้มีการกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอย่างจริงจัง ไม่เพียงแต่เฉพาะในช่วงที่มีการเลือกตั้งเท่านั้น เป็นที่เชื่อได้ว่า ในไม่ช้าประเทศไทยจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังเช่นประเทศตะวันตกผู้เป็นแม่แบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ที่มีพรรคการเมือง เป็นกลไกสำคัญได้อย่างสมบูรณ์.